

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Нови Сад, Јануар 1970.

Број 1

САДРЖАЈ

Др Љ. Милошевић Штете проузроковане пољопривредном земљишту наносом пирита услед експлоатације рудника и питање накнаде ове штете;

Др М. Вучковић Однос социјалног и премијског осигурања у на de lege lata и неке примедбе у вези са тим de lege ferenda;

Др К. Барат: Сметање поседа (II);

К. Хаџи „Гласник” у 1969;

Из судске праксе;

Службена саопштења;

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XIX

Нови Сад, Јануар 1970.

Број 1

ШТЕТЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ НАНОСОМ ПИРИТА УСЛЕД ЕКСПЛОАТАЦИЈЕ РУДНИКА И ПИТАЊЕ НАКНАДЕ ОВЕ ШТЕТЕ

„Међу странкама нема спора да је до наноса пирита дошло услед експлоатације рудника Б. Ова чињеница се не може занемарити. Напротив, она код оцене свих навода треба да буде од нарочитог значаја. Произлазило би, дакле, да је штета настала у извршењу опште-друштвено корисне делатности. Отуда и накнаду треба одређивати у складу са том општедруштвеном делатношћу, али не занемарити при том ни чињеницу да се штета наноси на пољопривредном земљишту, чије искоришћавање је, исто тако, од општедруштвеног интереса, без обзира у чијој је својини (члан 1. Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта). Нема изричног посебног прописа који накнаду у оваквим случајевима регулише на посебан начин. Међутим, постоје други посебни прописи који накнаду у сличним случајевима регулишу на одређени начин. То су, пре свега, Основни закон о рударству — члан 17. став 2 („Службени лист СФРЈ” број 23/64), Закон о искоришћавању пољопривредног земљишта (када се накнада за арондирано земљиште даје у новцу) и Закон о експропријацији. Значи, у нашем правном поретку постоје прописи који накнаду за одузето пољопривредно земљиште или упропашћено земљиште, које настаје за време или по престанку рударских радова, одређују на посебан начин.”

(Решење Врховног суда Југославије Рев. 195/65 од 21. маја 1965. — Збирка судских одлука књ. X/2 за 1965, случај бр. 175, с. 27).

1. У цитираном образложењу одлуке Врховног суда Југославије покренуто је интересантно питање штета од штетних материја и накнаде ових штета.

Суд је стао на саномиште да се накнада има одредити у недостатку изричних прописа о томе посебним прописима „који накнаду у сличним случајевима регулишу”, а то би били: Основни закон о рударству, Закон о искоришћавању пољопривредног земљишта и Закон о експропријацији.

У спорном случају радило се о штети која настаје околном пољопривредном земљишту наносом пирита приликом екс-

плоатације рудника. Поставља се питање по којим правилима би требало регулисати овај случај.

Суд се између осталог позвао и на одредбе Основног закона о рударству које садрже овакво правило:

„Накнада штете која нужно настаје за време или по престанку рударских радова на већој површини земљишта или се наноси већем броју лица услед слегања земљишта, јамских пожара, поплава које проузрокују јамски радови или услед других догађаја проузрокованих рударским радовима, регулисаће се посебним савезним законом” (члан 17 став 2).

Како код нас још није донет тај посебан савезни закон, остаје нам да потражимо та правила у нашем старом грађанском законодавству. У старом и новелираном тексту аустријског општег грађанског законика налазимо оваква правила:

„Власник једног земљишта може суседу забранити да са свога земљишта пушта на земљиште првога власника воду, дим, гасове, топлоту, задах, звук, потрес и слично уколико то прелази уобичајену меру према месним приликама и уколико то знатно шкоди месном уобичајеном искоришћавању земљишта. Непосредно спровођење, без нарочитог правног основа, забрањено је под свим околностима” (§ 364 став 2).

„Ипак ако је оштећавање проузроковано рударским предузећем или влашћу одобреним предузећем на суседном земљишту на начин који ову меру прекорачује, онда је држалац земљишта само овлашћен да судским путем тражи накнаду нанесене штете и кад је штета проузрокована околностима на које се није обраћала пажња при поступању власти” (§ 364/а).

2. Према овим правилима, рударско предузеће би одговарало за штету нанету дражоцима суседног земљишта испуштањем шкодљивих материја, ако би се испунили следећи услови:

а) Да се ради о штети која прекорачује уобичајену меру и
б) да је штета настала делатношћу рударског предузећа који је за ту делатност добио потребно одобрење належног органа.

Штета од шкодљивих материја (отровних гасова, отпадних вода, хемикалија, лекова) разликује се од других обичних штета по свом настанку, дејству и интензитету трајања.

Она настаје услед употребе хемијских средстава у производњи и потрошњи. Међу тим хемијским средствима којима се наноси штета људима и њиховој имовини на првом месту долазе разна једињења сумпора. Пирит загађује ваздух и воду и тиме смањује потребне количине кисеоника корисне за раст биља и пољопривредних култура и одржавање здравља људи и других живих бића. Долази, између осталог, до закржљавања биљака, уништавања усева и култура.

Те штете не погађају једно лице и његову имовину него су масовне: погађају сва пољопривредна земљишта у околини рударског или других индустријских предузећа која приликом експлоатације избацују пирит или неке друге шкодљиве материје.

Ове штете трају непрекидно све док рударско или неко друго индустријско предузеће не престане са делатношћу приликом које се избацује пирит или нека друга шкодљива материја.

Одговорност за овакве штете лежи на овим предузећима која се баве овом делатношћу. Само за разлику од општих правила о одговорности, она би могла да за ове штете одговарају само уколико би оне прелазиле уобичајену меру према месним приликама и уколико би то знатно шкодило месном уобичајеном искоришћавању земљишта.¹⁾

Штете које настају од експлоатације рудника или у индустријским предузећима од испуштања шкодљивих материја не би се могле ценити и накнађивати као остале обичне штете. То су штете које настају „у извршењу опште друштвено корисне делатности“. Отуда оштећени корисници пољопривредног земљишта не би имали права на потпуну накнаду штете него само на ону која би била нанета у знатном обиму који би прешао уобичајену меру штете на том подручју.

3. Код одговорности рударског предузећа за штету од шкодљивих материја не би било потребно водити рачуна о кривици предузећа. Кривица, по правилу, не би представљала услов ове одговорности: предузеће би, дакле, одговарало за сваку штету која прелази уобичајену меру. Рударско предузеће се не би могло ослободити своје одговорности позивањем на то да је добило дозволу од надлежног државног органа. Оно би одговарало чак и „кад је штета проузрокована околностима на које се није обраћала пажња при поступању власти“ (§ 364а аустројског општег грађанског законика).

Изгледа нам да би рударско као и свако друго индустријско предузеће требало да одговара по принципу кривице само у том случају, уколико не би изградило заштитна средства на објектима и постројењима која испуштају у ваздух штетне материје.²⁾ У том случају оштећено лице би имало право на потпуну накнаду штете а не само на накнаду прекомерну штете.³⁾

4. Како се код испуштања шкодљивих материја ради о континуираној штети, накнада се не би требало да одређује у једнократном новчаном износу већ у виду периодичног давања (сва-

¹⁾ Свака радна организација обавезна је да изгради заштитна средства приликом пуштања у рад објекта, постројења или уређаја који загађује ваздух изнад дозвољене границе према нормама утврђеним прописима — в. чл. 6, 7 и 10 Основног закона о заштити ваздуха од загађивања — Сл. лист СФРЈ 30/65.

²⁾ Рударско предузеће би у овом случају одговарало и кривично за привредни преступ у смислу чл. 134 т. 4 Основног закона о рударству.

³⁾ У смислу члана 24 Основног закона о заштити ваздуха од загађивања од 1965 (Службени лист СФРЈ 30/65 заштитна средства на објектима и постројењима која испуштају у ваздух штетне материје изнад дозвољене границе морају да буду постављена у року од 4 године од ступања на снагу овог закона (ступио је 15. јула 1965), с тим да је остављена могућност да републике могу својим законима овај рок продужити највише до 7 година од дана ступања на снагу овог закона.

ког месеца, сваких шест месеци или једанпут годишњу) све док постоји штета од шкодљивих материја која прелази уобичајену меру. Једанпут утврђен износ периодичног давања на име накнаде могао би се мењати у зависности од утицаја промењених околности.

5. Суд је решавајући конкретан случај пошао другим путем. Он је, пошто је констатовао да нису донети посебни прописи којима се регулише ово питање, нашао да би накнаду штете требало одредити аналогно накнади у новцу која се даје за арондирано или експроприсано земљиште. Мада би се ова аналогија могла да прихвати, изгледа нам да би се ту радило ипак о нечем другом: одузимању земље и исплати накнаде за сву земљу.

Рударско и свако друго индустријско предузеће могла би да иду у решавању случајева штета од шкодљивих материја и тим путем што би вршили експропријацију или откуп околног земљишта. Изгледа нам да тиме не би могли да отклоне све штете које настају испуштањем у ваздух штетних материја, јер су ове штете масовне и немогуће би било утврдити докле се оне простиру.

Стога нам изгледа да би у решавању случајева штета од шкодљивих материја требало применити посебна правила имовинског права о деликтној одговорности за ове штете. По тим правилима, рударско или свако друго индустријско предузеће одговарало би за штету од шкодљивих материја, уколико би ова штета прелазила уобичајену меру. И професор Константиновић у својој Скици за законик о облигацијама и уговорима предлаже слично решење у члану 125 т. 3, који гласи:

„Изузетно, у случају општекорисних активности, за које је добијена дозвола надлежног органа, може се захтевати само накнада штете, ако у појединим случајевима закон не наређује што друго.“⁴

⁴) В. Михаило Константиновић: Облигације и уговори — Београд 1969, с. 49.

Изгледа нам да би ова предузећа у случају непостојања заштитних средстава на објектима и постројењима која испуштају у ваздух штетне материје требало да одговарају за сву штету а не само за ону која прелази уобичајену меру.

У сваком случају, не би се могло ићи на решење било забране бављења оваквим делатностима које су друштвено корисне, било на ускраћивање давања каквог обештећења корисницима оштећеног пољопривредног земљишта.

др Љубиша Милошевић

ОДНОС СОЦИЈАЛНОГ И ПРЕМИЈСКОГ ОСИГУРАЊА У НАС DE LEGE LATA И НЕКЕ ПРИМЕДБЕ У ВЕЗИ СА ТИМ DE LEGE FERENDA

Од ступања на снагу Закона о обавезном осигурању имовине и лица¹ названог после измена из 1967. године Законом о обавезном осигурању у саобраћају² прошло је неколико година. Овај период није довољан да се у пракси сагледа подобност решења бројних питања која су њиме обухваћена. Али је судска пракса већ изнела спорна питања у односу на нека од њих и тиме указала на потребу за њиховом променом.

По важности се ту намеће најпре проблем односа социјалног осигурања и осигурања од одговорности, односно премијског осигурања уопште. У судској пракси је настао по питању права заједница (завода) социјалног осигурања на накнаду давања из фондова социјалног осигурања, од осигуравајућих завода³ *када су осигурани случајеви настали употребом моторних возила на која се односи глава III. тачка 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају.*⁴

¹ „Службени лист СФРЈ”, бр. 15/65.

² „Службени лист СФРЈ”, бр. 7/67. Пречишћен текст Закона о обавезном осигурању у саобраћају у „Службеном листу СФРЈ”, бр. 11/68.

³ Заједнице социјалног осигурања овим захтевима обухватају осигуравајуће заводе по основу чл. 20, 21, односно 22. наведеног Закона, или као осигураче од одговорности корисника (власника) моторних возила а у смислу одредби главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања (Глава IV овог Закона нови назив: Накнада штете, а регулише случајеве у којима заједнице социјалног осигурања имају право на накнаду штете причињене фондовима социјалног осигурања без обзира што су болест, повреда, инвалидност, телесно оштећење или смрт осигураног лица обухваћени као ризици социјалним осигурањем и покривени уплатама доприноса, ако су ови случајеви изазвани намерно или крајњом непажњом физичког лица, односно набројаним пропустима радне организације или приватног послодавца. — „Службени лист СФРЈ”, бр. 24/65, допуне у бр. 57/65 измене и допуне у бр. 57/65 измене и допуне у бр. 29/66, 52/66, 12/67 и 54/67. године.

⁴ Глава III, тачка 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају, нови назив: Осигурање корисника, односно сопственика моторног возила од одговорности за штете причињене трећим лицима. За нас су интересантни следећи чланови ове главе:

Ст. 1, чл. 15: Корисник, односно сопственик моторног возила које се региструје на територији Југославије дужан је осигурати се од одговорности за штету услед смрти, повреде тела или здравља неког лица или уништења или оштећења нечије имовине коју проузрокује при употреби возила, осим од одговорности за штету на роби примљеној на превоз.

Чл. 17: Осигурањем се обухвата целокупна штета коју је сопственик односно корисник моторног возила дужан накандити по прописима односно по правним правилима о одговорности, а која произилази из употребе моторног возила.

Чл. 18: Оштећено лице односно његови наследници имају право да одштетни захтев истакну непосредно према осигуравајућем заводу.

Осигуравајући завод је дужан утврђену накнаду штете исплатити непосредно оштећеном лицу или лицу овлашћеном за њену наплату.

Чл. 19: Осигуравајући завод не може према оштећеном лицу односно његовим наследницима истицати приговоре које би на основу

1. — Несагласност по овом питању постоји у судској пракси како у односу на основ тако и у односу на обим права заједница социјалног осигурања да од осигуравајућих завода добију накнаду за исплате чињене на основу законских одредаби о здравственом, инвалидском и пензијском осигурању.

Поставља се питање да ли то право заједница социјалног осигурања уопште постоји у односу на *осигуравајуће заводе* на које се односи глава III, тачка 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају⁵, а не само у односу на *одговорна трећа*

овог закона или правила осигурања могао истаћи према кориснику односно сопственику моторног возила.

Ст. 1, чл. 20: Штету проузроковану од стране непознатог моторног возила дужан је накнадити осигуравајући завод чије је седиште најближе месту настале штете.

Чл. 21: Штету проузроковану од стране возила чији се корисник односно сопственик није осигурао од одговорности накнадиће осигуравајући завод чије је седиште најближе месту настанка штете.

Осигуравајући завод који накнади штету по ставу 1. овог члана, има право на регрес од корисника односно сопственика моторног возила до висине исплаћеног износа.

Чл. 22: Осигурањем по овом закону обухваћене су и штете проузроковане моторним возилом које је користило односно којим је управљало лице које није за то овлашћено.

Осигуравајући завод који накнади штету из става 1. овог члана, има право на регрес од неовлашћеног корисника односно возача, као лица одговорног за штету.

⁵ „Ни једним законским прописом који регулише односе социјалног осигурања ни односе поводом осигурања од одговорности за опасну ствар, па ни правним правилима о накнади штете није предвиђена обавеза осигуравајућих завода да заједницама социјалног осигурања накнађују износе што су их исплатиле жртвама саобраћајних незгода или њиховим породицама. Без таквог законског овлашћења суд не може обавезати туженог (осигуравајући завод) да накнади износ што га је социјално осигурање исплатило члановима породице погинулог осигураника.” (Пресуда Вишег привредног суда у Београду, Сл. 2846/68 од 19. II 1969., Информатор бр. 1567 од 15. III 1969., стр. 8).

„Основним законом о организацији и финансирању социјалног осигурања (Сл. лист СФРЈ, бр. 24/65), те доцнијим изменама тога прописа није изричито предвиђено право социјалног осигурања на накнаду штете од осигуравајућих организација за штету коју фондovima социјалног осигурања нанесе возила која су од одговорности према трећим лицима осигурана код осигуравајуће организације. Цитирани законски пропис лимитативно одређује када и под којим условима социјално осигурање има право на накнаду штете нанете фондovima социјалног осигурања **те од којих лица** (подвукла М. В.).”

„Такође ни одредбама Закона о обавезном осигурању имовине и лица („Службени лист СФРЈ”, бр. 15) није предвиђена обавеза осигуравајуће организације на накнаду штете коју возило осигурано од одговорности према трећим лицима нанесе фондovima социјалног осигурања уколико по фондове социјалног осигурања настале извесно новчано давање према прописима о социјалном осигурању. Према томе тужилац (установа социјалног осигурања) је активно легитимисан на накнаду ове штете једино од штетника (подвукла М. В.).” (Пресуда Окружног привредног суда у Новом Саду, II. 567/69 од 26. јуна 1969. — из евиденције суда).

У теорији постоји такође мишљење (за сада усамљено) да зајединице социјалног осигурања имају право на накнаду давања из фондова социјалног осигурања само према лицима на која се односи глава IV Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања и да то право не постоји ни у ком виду и ни под којим условима према

лица из главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања.

Пре доношења Закона о обавезном осигурању у саобраћају, постојала је у судској пракси дилема у односу на правну природу (основ) права установа социјалног осигурања на накнаду штете (насталу давањима из фондова социјалног осигурања) од трећег одговорност лица. Ово право је регулисала Уредба, затим Закон о финансирању социјалног осигурања, а сада га регулише цитирани Основни закон о организацији и финансирању социјалног осигурања. Неки судови су сматрали да је ту у питању право установа социјалног осигурања на накнаду штете у првено-техничком смислу речи и да, следствено томе, ово право на накнаду штете постоји само уколико давања социјалног осигурања нису уопште или нису у адекватној мери покривена убраним доприносима социјалног осигурања.⁶

После измена и допуна Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања из 1966. године („Служ-

осигуравајућим заводима. Према овом мишљењу појмом накнаде из члана 17. Закона о обавезном осигурању у саобраћају, коју осигуравајући завод дугује по основу осигурања од одговорности корисника (власника) моторног возила, није обухваћена одговорност, ни обавеза накнаде штете, коју корисник (власник) моторног возила има као штетник према заједницима социјалног осигурања. Отуд заједнице имају право на накнаду само од штетника односно не могу имати право на накнаду давања из фондова социјалног осигурања од осигуравајућег завода као осигурача од одговорности из главе III тачке 1. Закона о обавезном осигурању у саобраћају, јер се ту ради само о одговорности према трећим оштећеним лицима. (Види: Ј. Славнић: Право заједница социјалног осигурања на накнаду штете причињене фондовима употребом моторног возила. Анали Правног факултета у Београду, бр. 2/69, стр. 236).

⁶ „Будући да је тужилац у виду доприноса за социјално осигурање примио законско покриће за исплату породичних пензија, које је обавезан плаћати, за њега није наступила никаква штета, па није основан ни његов захтев за накнаду штете.

То не би било тако једино у случају да су осигураници пре навршења пуног пензијског стажа погинули у несрећи на послу, јер би тада тужилац по закону био дужан да њиховим породицама призна право на породичну пензију у прописаном проценту од пуне личне пензије осигураника. Тада би тужилац стварно трпио штету, јер кроз краћи радни стаж осигураника није примио покриће за исплату толиких пензија, па би имао право на накнаду штете у висини коју представља разлика између пензија обрачунатих према оствареном радном (пензијском) стажу и пензија у пуном износу, које би по закону био дужан да плаћа зато што је до смрти осигураника дошло због несреће на послу.

Законодавац је одредбама Закона о организацији и финансирању социјалног осигурања заводима за социјално осигурање признао право на накнаду само такве штете. Друкчије схватање ових прописа... би довело до тога да заводи за социјално осигурање... избегну испуњење своје обавезе из осигурања и тако се неосновано богате за вредност давања из социјалног осигурања за која се сматра да су покривена уплаћеним доприносом у њихове фондове.” (Пресуда Врховног привредног суда, Сл. 362/65-3 од 31. III 1965. г. Из евиденције Вишег привредног суда у Новом Саду код одлуке тог суда II-333/64 од 23. II 1965.)

„Да је тужени усмртно личног пензионера завод за социјално осигурање био би обавезан плаћати породичну пензију породици унесрећеног али зато не би имао више обавезу да плаћа личну пензију. Породична пензија не достиже никада висину личне пензије осигураника. Поставаља се питање да ли у оваквом случају настаје за завод каква штета?

бени лист СФРЈ" бр. 52/66) постало је јасно да се ради о тзв. регресном праву установа социјалног осигурања према трећем одговорном лицу. Код постојања забране кумулирања (забране социјалног осигурања да се користи и правима из социјалног осигурања и правом на накнаду те исте штете од штетника), законодавац стоји пред дилемом или да практично оставља штетника без обавезе на накнаду штете или да установама социјалног осигурања да право да, уместо општећеног, добију од штетника оно што су платили општећеном по основу социјалног осигурања, а зашта су, са друге стране, примили противпрестацију кроз допринос. Законодавац се одлучио за ово друго.

Одредбама главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања, предвиђени су ти случајеви у којима установе социјалног осигурања имају право на накнаду штете. Поменутих изменама из 1966. године изрично је нормирано да установе социјалног осигурања имају право на ову накнаду, без обзира што су ризици, због чијег наступљања су настала давања из фондова, обухваћени социјалним осигурањем, па отуд имају покриће у убраним доприносима.

Међу практичарима и теоретичарима који сматрају да ово право заједница према поменутих осигуравајућим заводима постоји, поствља се и даље питање на чему се оно заснива и, следствено томе, какав обим има. Другим речима, једни су мишљења да осигуравајући заводи одговарају за накнаду штете заједницама социјалног осигурања ако су на страни штетника остварени услови из чл. 165—168 Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања, док други сматрају да до одговорности осигуравајућих завода долази кадгод постоји било који вид одговорности корисника (власника) моторног возила на основу члана 17 Закона о обавезном осигурању у саобраћају,⁷ односно става 2, члана 170 Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања.⁸ Овај последњи регулише у глави VI право установа социјалног осигурања на накнаду давања из фондова социјал-

Суд мора... у сваком случају посебно да одлучи да ли је завод оштећен и да ли је имовинско-правни захтев завода основан у целости или само делимично и да ли је уопште основан." (Пресуда Врховног суда Словеније, Кж 404/58 од 25. VI 1968. г., Правник, бр. 11—12/58. годину.)

⁷) Пресуда II 4090/68 Окружног привредног суда у Београду.

⁸) Ову неуредначеност судске праксе у односу на обим права заједница социјалног осигурања на накнаду штете од трећег лица из главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања, наводимо овде зато што она посредно одређује значење става судске праксе да осигуравајући заводи одговарају заједницама за накнаду штете под истим условима под којима одговара штетник. Зависно од става који суд има по претходном питању, то ће значити или да осигуравајући завод одговара кадгод постоји било који вид одговорности на страни штетника (јер по становишту тог суда и штетник одговара за накнаду кадгод постоји његова грађанска одговорност), или ће значити да и осигуравајући завод (као и штетник), одговара само онда када постоје случајеви које тачно предвиђају чланови 165—168 Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања.

ног осигурања од трећег одговорног лица. У члановима 165—168 садражни су случајеви односно услови под којима установе социјалног осигурања имају право на накнаду наведених давања. Тако су нпр. услови за то, постојање намере односно грубе непажње на страни физичког лица (ст. 1, чл. 165), односно побројани пропусти на страни радне организације, односно приватног послодавца (пропусти предузимања хигијенско-техничких заштитних мера или других мера наведених или прописаних у циљу заштите грађана — ст. 1, чл. 166, давање нетачних података, односно необавештавање о чињеницама који утичу на настанак, престанак или мењања права из социјалног осигурања — ст. 1, чл. 167 и чл. 168, непоштовање обавеза о спровођењу рехабилитације, запошаљавања инвалида рада и сл. — ст. 2, чл. 167).

Ств 2, члана 170. Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања садржи одредбу која вели да ће се при утврђивању права установа социјалног осигурања на накнаду штете од трећег одговорног лица примењивати „општа правила о накнади штете односно важећи прописи о одговорности за штете од ствари, као и посебна правила и прописи о накнади штете уколико нису у супротности са одредбама овог закона”. У судској пракси и теорији дошло је до опречних ставова. Једни сматрају да заједнице социјалног осигурања имају право на накнаду од *трећег одговорног лица (независно од питања да ли имају право на накнаду од осигуравајућих завода)*, кад постоји било који вид одговорности штетника, а не само у случајевима побројаним у члановима 160—168 овог Закона.⁹ Овом схватању се може приговорити да заводи, као *регресни повериоци*, могу имати право на накнаду штете по основу тзв. регреса, само у мери у којој им закон то право изричито даје. Они то право немају, попут права на накнаду штете у правно-техничком смислу речи, кадгод је по правилима грађанског (облигационог) права настала штета и право на накнаду по основу одговорности. Такво право има само општећени. На установе социјалног осигурања не може прећи право на накнаду штете, које је општећени имао до момента ликвидације штете од стране ових, јер се то право тим моментом гаси. Код постојања забране кумулирања права на накнаду по основу осигурања и по основу одговорности, штета, намирена по једном од изабраних основа, више не постоји, нити даље постоји право на њену накнаду. Како намирењем од стране завода више не постоји право социјалног осигураника на накнаду, јер више нема штете, то право не може прећи на завод, *сем ако то закон изричито не предвиђа и под условима под којима то предвиђа*. Завод није, у смислу

⁹) Пресуда Вишег привредног суда у Новом Саду, Сл. 3/69 од 25. III 1969., Информатор, бр. 1625 од 4. X 1969. год.; Љ. Милошевић, Право регреса завода за социјално осигурање у случају штете проузроковане осигураном лицу а накнађене му на терет фондова заједнице, Гласник Адвокатске коморе у АПВ, бр. 4/68.

општих правила грађанског (облигационог) права суброгиран у право оштећеног, јер, није платио туђи дуг. Накнаду су, по разним основима дуговали и штетник и завод. Социјални осигураник може да бира од кога ће од њих двојице да тражи накнаду. Кад добије накнаду по основу осигурања, његово право на накнаду од штетника се гаси до висине штете добијене по основу осигурања, па не може да пређе на завод, с обзиром да он тиме испуњава своју законску обавезу по основу осигурања, а не плаћа туђи дуг, који би га, по општим правилима грађанског права суброгирао у права оштећеног (довео на његово место).

Право на тзв. регрес, завод може имати само ако му закон изричито даје то право да се, у законом предвиђеним случајевима, односно под законом предвиђеним условима, обраћа штетнику, по основу права које је оштећени имао до момента намирења штете од завода. (Тог је момента оно и за оштећеног престало да постоји. У смислу забране кумулирања, намирењем по једном основу, штета, чије је постојање услов за право на накнаду, престала је да постоји). Закон даје осигурачу ово право на тзв. регрес из разлога јавног поретка. Њиме је осигурач овакшћен да, према штетнику, врши оно право које је до момента избора имао општећени, да се због постојања осигурања, не би побољшала правна ситуација штетника.

Сматрамо стога, да је у смислу примедби које смо изнели, исправан став, који има већи део судске праксе који тумачи ст. 2. члана 170. Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања у том смислу да се њиме уводи примена осталих правила о одговорности (правила која нису садржана у члановима 160—168 који му претходе) као допунских правила, а не као нових основа одговорности поред оних предвиђених у члановима 165—168 овог закона.¹⁰

Појавило се, у судској пракси, међутим, мишљење да ово право заједница постоји *непосредно према осигуравајућим заводима, а под условима и у границама под којима одговара штетник*.¹¹ Ако је штета, настала употребом моторног возила,

¹⁰) У том смислу су пресуда Врховног суда Југославије, Гж 48/67 од 5. IX 1967., Правни живот, бр. 6/67; Пресуда Врховног суда Србије, Гж 2104/68 од 11. IV 1969., Привредно-правни приручник, бр. 10169; Пресуда Врховног привредног суда, Сл. 673/67 од 25. IV 1967. г., Збирка судских одлука, књ. XII св. 1, бр. 132; Пресуда Врховног привредног суда, Сл. 2292/67, од 5. I 1968., Збирка судских одлука књ. XIII, св. 1, бр. 125.

¹¹) Из образложења Решења Врховног суда Југославије — Рев. 154/68 од 19. VII 1968., Збирка судских одлука, књ. XIII, св. 3. бр. 269: „Посебно је питање одговорности трећетуженог осигуравајућег завода. Његова обавеза се заснива на осигурању од одговорности за накнаду штете нанесене трећим особама моторним возилом. Код тога, са гледишта права трећих особа на накнаду штете, није од значаја чињеница да ли је моторним возилом управљао сам власник или трећа особа. Оштећена особа у сваком случају има право тражити накнаду штете непосредно од осигуравајућег завода (члан 25. и слиједећи Закона о обавезном осигурању у саобраћају). Ако оштећена особа није у радном односу, тада има право тражити сву штету, материјалну и нематеријалну.

намирена из фондова социјалног осигурања, установе социјалног осигурања су законом овлашћене да траже накнаду давања из фондова социјалног осигурања, непосредно од осигуравајућег завода ако је приликом проузроковања штете на страни корисника (власника) моторног возила постојала намера или груба непажња. (Чл. 165 Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања). Према овом схватању судске праксе, за одговорност штетника — корисника (власника) моторног возила, — према установама социјалног осигурања нужно је постојање тежих облика кривице, па ће само ако такви облици кривице постоје на страни штетника, осигуравајући завод дуговати накнаду давања из фондова социјалног осигурања.

Притом, када штетник — корисник (власник) моторног возила испуњава услове из чл. 165 поменутог закона, суд сматра да завод за социјалног осигурање има право на накнаду својих давања по основу социјалног осигурања непосредно од осигуравајућег завода, што значи независно од интерних односа осигуравајућег завода и штетника.

Дилеме досадашње судске праксе се овде заустављају. Ми сматрамо да би требало да се наставе, код садашњег стања праксе и законодавства. Видели смо да услови за одговорности штетника, па следствено томе и осигуравајућег завода, могу бити различити с обзиром на различито тумачење става 2. члана 170. Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања, иако до овога не би требало да дође ако би се доследно тумачили установа тзв. накнаде односно регреса у питању. Обратимо, међутим, пажњу на недоследност најновијег става судске праксе. Врховни суд Југославије у

Ако је у питању тјелесна озледа и овисно о њеној тежини, када су испуњени законом предвиђени увјети, оштећени има право на накнаду и оне штете, коју социјалним осигураницима надокнађује завод за социјално осигурање (трошкови лијечења, рента, итд.).

Међутим, ако је озлијеђена особа у радном односу, ако редовно користи права која има по основу социјалног осигурања и од штетника тражи ону штету која јој није покривена давањима из фондова социјалног осигурања, у таквом случају завод за социјално осигурање је на основу закона овлашћен тражити накнаду штете нанесене фондovima заједнице од сваке особе која је намјерно или крајњом непажњом проузрочила болест или телесну повреду осигуране особе (члан 165. Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања).

Напријед је већ наведено да оштећена особа има право тражити накнаду штете непосредно од осигуравајућег завода без обзира да ли је возилом управљао власник или трећа особа, а што значи да се обавезно осигурање односи на осигурање од одговорности за штету нанесену моторним возилом, а не само од одговорности коју нанесе власник моторног возила. Ако је то смисао обавезног осигурања, тада не би било од значаја, са гледишта регресног захтјева завода за социјално осигурање против осигуравајућег завода чињеница да ли је моторним возилом управљао власник или трећа особа. Код обавезног осигурања осигуравајући завод одговара непосредно за накнаду штете, а будући да је завод за социјално осигурање законом овлашћен тражити накнаду штете непосредно од штетника, завод за социјално осигурање је овлашћен тражити накнаду штете и непосредно од осигуравајућег завода под увјетима и у границама у којима одговара штетник."

цитираном решењу захтев заједнице за социјално осигурање према осигуравајућем заводу сматра исправно, са једне стране, тзв. регресним захтевом, док, са друге, сматра да је завод за социјално осигурање овлашћен да тражи накнаду штете непосредно од осигуравајућег завода „под условима и у границама у којима одговара штетник”.

Суд овде исправно подвлачи да осигуравајући завод одговара непосредно трећим оштећеним лицима без обзира да ли је возилом нанео штету власник (корисник) или треће лице. Међутим, ова обавеза завода према трећим оштећеним лицима је уведена због боље заштите тих лица, о којој се закон о обавезном осигурању посебно брине. Иначе, према одредбама истог закона, завод неће дефинитивно сносити накнаду те штете већ ће се и сам регресирати од неовлашћеног возача, неосигураног власника (корисника) моторног возила, или, у смислу правила и уговора и од свога осигураника за видове одговорности који су покривени уговором о осигурању од одговорности власника (корисника) моторног возила.

По ком би онда основу осигуравајући завод имао да одговара непосредно и заводу за социјално осигурање? Тешко би било бранити становиште да и завод спада међу трећа оштећена лица из члана 18 Закона о обавезном осигурању у саобраћају.¹² Врховни суд Југославије не мисли, међутим, да круг тих лица обухвата и заведе, него да заводи долазе наместо тих оштећених лица, којима су накнадили штету, у исти положај према осигуравајућем заводу по тзв. регресном праву,¹³ односно да осигуравајући завод дугује и њима накнаду на исти начин. Суд вели да трећа оштећена лица имају непосредно право на накнаду штете према осигуравајућем заводу. Суд затим вели, да завод за социјално осигурање има у одређеним случајевима непосредно право на накнад уштете према штетнику и да отуд завод за социјално осигурање има непосредно право и

¹²) „Из члана 18. важећег Закона о обавезном осигурању у саобраћају, односно из члана 27. ранијег Закона о обавезном осигурању имовине и лица види (се) да тужилац (заједница социјалног осигурања) не припада у кориснике тог осигурања, те није по тој основи овлашћен да од туженог (осигуравајућег завода) тражи наплату износа што их је исплатио својим осигураницима.” (Извод из образложења пресуде Вишег привредног суда у Београду, Сл. 2846/68 од 19. II 1969., Информатор, бр. 1567 од 15. III 1969. г.)

¹³) Право осигурача уопште (како код премирјског тако и код социјалног осигурања) да се користи правом осигураника на накнаду штете од штетника до висине суме плаћене по основу осигурања назива се условно правом на накнаду штете или регресним правом. Раније смо говорили о томе да се не ради о праву осигурача на накнаду штете у правно-техничком смислу речи. Цитираћемо део једне пресуде у коме суд јасно подвлачи да се не ради ту о регресу у правно-техничком смислу речи:

„Плаћајући осигуравајуће накнаде повређенима, као осигураницима социјалног осигурања, заједнице социјалног осигурања не извршавају тиме обавезе осигуравајућег завода, већ носе властите обавезе, па зато не могу без законског овлашћења тражити регрес односно накнаду (подвукла М. В.) од осигуравајућег завода...” (Из образложења Пресуда Вишег привредног суда у Београду, Сл. 2846/68 од 19. II 1969. године, Информатор, бр. 1567 од 15. III 1969. г.)

према осигуравајућем заводу под условима под којима има непосредно право према штетнику на накнаду давања из фондова социјалног осигурања, стога што је оштећеним лицима накнадио штету на чију накнаду би ова имала право непосредно од осигуравајућег завода да нису социјално осигурана.

Сматрамо да овај силогизам суда није на месту. Не може завод за социјално осигурање имати, као тзв. регресни поверилац исти положај према осигуравајућем заводу који према њему има треће оштећено лице. Непосредно право на накнаду од осигуравајућег завода, без обзира да ли одговорност корисника (власника) моторног возила као штетника осигуравајући завод покрива том накнадом дефинитивно или има право на регрес од одговорног лица, имају само *трећа оштећена лица* из чл. 18 Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Иначе, да није те посебне заштите трећег оштећеног лица, ово лице би по директној тужби могло да тражи накнаду штете од осигуравајућег завода само уколико је осигуравајући завод покрио одговорност штетника, и у обиму у коме је осигуравајући завод покрио одговорност штетника. Ово значи да би оштећени мимо ових граница могао да тражи накнаду само од корисника (власника) моторног возила који се није осигурао или само од неовлашћеног возача и сл., а не од осигуравајућег завода, јер овај, кад закон не одређује друкчије, покрива нечију одговорност у границама правила осигурања и уговора. Јасно је, отуд, да завод за социјално осигурање не може имати право на накнаду штете од осигуравајућег завода из свих оних ситуација из којих би право на накнаду штете имало оштећено лице. Оштећено лице би (да није социјално осигурано) имало непосредно право на накнаду од осигуравајућег завода и оне штете коју му је накнадило социјално осигурање. Социјално осигурање, међутим, неће имати право на накнаду давања учињених оштећеном лицу у свим случајевима у којима би право на накнаду, добивену од социјалног осигурања, могло оштећено лице да добије и од осигуравајућег завода, што ће рећи, *и независно од односа између штетника и осигурача од одговорности*. Ово стога, што установа социјалног осигурања не ступа на место оштећеног *према осигуравајућем заводу* (посебна заштита је дата само трећим оштећеним лицима а не и заводу као тзв. регресном повериоцу) него на место оштећеног *према штетнику*. Установа социјалног осигурања ће, наиме, имати увек право на накнаду штете према штетнику — овде кориснику (власнику) моторног возила — под условима из главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања. То, међутим, не значи да ће установа социјалног осигурања, чим има право на накнаду штете према штетнику, имати ово право аутоматски и према осигуравајућем заводу. *Некад ће га имати а некад не, што ће зависити од чињенице да ли је осигуравајући завод, уговором о осигурању од одговорности власника (корисника) моторног возила, покрио онај вид одговорности сигураника који је, у смислу дредби главе VI Основног закона о организацији и*

финансирању социјалног осигурања, услов за постојање његове обавезе према установи социјалног осигурања. Стога се може рећи да осигуравајући завод одговара под условима под којима одговара штетник у том смислу да никад осигуравајући завод не може одговарати за накнаду установи социјалног осигурања ако нису испуњени услови који се траже за одговорност штетника, с обзиром да се ради о обавези осигуравајућег завода да накнади оно што, по основу осигуране одговорности, дугује штетник-осигураник. То, опет подвлачимо, не треба да значи да ће увек да одговара осигуравајући завод кад би требало да одговара корисник (власник) моторног возила као штетник. Осигуравајући завод ће одговарати ако је конкретан вид одговорности корисника (власника) моторног возила, који се тражи као услов за накнаду давања из социјалног осигурања, покривен уговором о осигурању. Другим речима за право установа социјалног осигурања на накнаду давања из фондова овог осигурања, потребно је нпр. постојање намере или крајње непажње на страни штетника — физичког лица (члан 165 Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања). Да би осигурач од одговорности овог штетника био обавезан да установи социјалног осигурања накнади ова давања уместо осигураника, потребно је да су намера односно груба непажња покривене осигурањем од одговорности; да нису конкретним уговором о осигурању од одговорности искључене (необухваћене покрићем).

На оваква разликовања, и одређивање у овом смислу права установа социјалног осигурања на накнаду давања од осигуравајућег завода, нисмо наишли на судској пракси.

Сматрамо да за то постоји више разлога.

2. — Један од њих је начин на који је у члану 17 Закона о обавезном осигурању у саобраћају регулисан обим накнаде штете код обавезног осигурања од одговорности корисника (власника) моторног возила.

Накнада је по том члану дефинисана као накнада целокупне штете коју сопственик односно корисник моторног возила дугује по прописима односно по правним правилима о одговорности а потиче из употребе моторног возила.

Тиме је појам накнаде из овог осигурања (код кога уз то износ накнаде није лимитиран) везан за некодификована и међусобно недовољно усклађена правна правила и прописе о одговорности и накнади штете у најширем смислу речи. То су правила из разних правних подручја по први пут међусобно повезана формулацијом члана 17. поменутог Закона.¹⁴

Други од разлога, због којих је дошло до неуобичајено великих разлика у ставовима судске праксе по наведеном пи-

¹⁴) Само постојање овог осигурања и чињеница да накнада по овом основу није лимитирана и да је дефинисана као накнада целокупне штете настале употребом моторног возила, изазвала је значајне промене става судске праксе и по питањима основа и обима грађанско-правне одговорности корисника (власника) моторног возила. (Одлуке Врховног

тању права установа социјалног осигурања на накнду од осигуравајућих завода, је у томе што у нашем законодавству постоји законодавни кинески зид између законских прописа о социјалном осигурању и осигурању од одговорности односно премијском осигурању уопште.

Постоје код ове две врсте осигурања и проблеми који су идентични и питања која се различито регулишу с обзиром на посебну природу и режим социјалног осигурања.¹⁵

Нека питања из једног осигурања захтевају дефинисан однос ових осигурања, јер су она нужно по материји повезана и решења у једној од њих треба да буду дата с обзиром на постојећа решења садржана у законодавству које се односи на другу област осигурања.

Наш законодавац, међутим, регулишући једну од ових области, губи потпуно из вида законодавство из друге области у том смислу, што не узима на знање решења (односно не узима у обзир да решења која би требало да постоје нису дата), у оној другој области осигурања.

Због таквог стања ствари нужно ће се наметати дилема по питању односа социјалног и премијског осигурања, јер тај однос не може бити сам по себи дат. Он не извире и не да се закључити из правила која регулишу једну или другу област осигурања, него зависи од политике законодавца према социјалном осигурању као грани осигурања код које се може у мањој или већој мери водити рачуна да се разлике у вредности остварених ризика ублажују више кроз накнаде од штетника него кроз веће оптерећивање личних доходака радника. Стога је било потребно да се законодавац изричито о њему изјасни. Ово тим пре што наш законодавац и премијском осигурању даје право регреса према штетнику (члан 68 ст. 2 Основног закона о осигурању и осигуравајућим организацијама — „Службени лист СФРЈ“, бр. 7/1967.), и то у већем обиму него социјалном осигурању. Код првог, осигурач има право регреса према трећем одговорном лицу кад постоји било који вид одговорности трећег лица а не само кад постоје тачно предвиђени случајеви и видови одговорности као што је то случај код тзв. регреса установа социјалног осигурања од трећег одговорног лица из наведене

суда Југославије, Рев. 200/67, од 8. XII 1968., Збирка судских одлука, књ. XIII, св. 1, бр. 46; Одлуке Врховног суда Хрватске, Гж 2359/67, од 20 XII 1967, и Гж 112/68 од 21. II 1968., Информатор, двоброј 1476/1477 од 1. и 4. V 1968. г., стр. 8.)

¹⁵⁾ Код социјалног осигурања законодавац мора водити рачуна, још више него код премијског, да ово осигурање не дође у ситуацију да не може поднети плаћања предвиђена законом. Његова је природа свуда у свету мање или више административна, јединствено је регулисано за целу државу или бар федеративну јединицу једне државе и увек се посебна брига придаје што бољем обезбеђивању његове солвентности. Код нас је његово наступање везано аутоматски за наступање радног односа а специфичне премије овог осигурања, тзв. доприноси, одређују се процентуално од личног дохотка радника. Њихов износ или је одређен директно законом или су у закону садржана мерила за њихово тачно одређивање.

главе VI Основног закона о организацији и финансирању социјалног осигурања.

Увођењем обавезног осигурања одговорности корисника (власника) моторних возила, то питање односа социјалног и премиског осигурања нужно се појавило код основаности захтева установа социјалног осигурања на накнаду давања из социјалног осигурања од осигуравајућих завода. Код нерегулисаног основног питања односа социјалног и осигурања од одговорности односно премијског осигурања уопште, настао је читав спектар ставова праксе по питању основаности и обима наведеног права установа социјалног осигурања. Једни су оспоравали ово право образлажући то тиме да тзв. регресно право социјалног осигурања (за разлику од овог права премијског (комерцијалног осигурања постоји само у одређеним случајевима и од одређених лица из главе VI помињаног Основног закона, па према томе не постоји и према осигуравајућим заводима. Други су ишли у другу крајност тврдећи да обавеза накнаде целокупне штете из члана 17 Закона о обавезном осигурању у саобраћају значи да је осигуравајући завод дужан надокнадити штету непосредно, као трећим оштећеним лицима, и установама социјалног осигурања која се састоји у накнади давања из фондова овог осигурања чињених на основу прописа о здравственом, инвалидском и пензијском осигурању.

Није тешко уочити неодрживост и једног и другог става судске праксе ако се има у виду интенција обавезних осигурања од одговорности уопште у свету па и код нас¹⁶ као и порекло и природа права осигурача на тзв. накнаду односно регрес од штетника, када за оштећено лице постоји забрана кумулирања право на накнаду исте штете и по основу одговорности и по основу осигурања.

Међутим, није тешко разумети ни ставове и лутања судске праксе од које се не може тражити улажење у сва напред изнета питања и то у области осигурања у којој су и социјално и комерцијалног осигурање у фази уобличавања својих нових физиономија у нас.

Тим више је била обавеза законодавца да поменуће односе што јасније регулише. У том смислу би била наша примедба и де леге фerenда.

Др. Марија Вучковић

¹⁶ Обавезна осигурања од одговорности дају посебну заштиту оштећеним лицима у том смислу да осигуравајући заводи имају обавезу накнаде штете према трећим оштећеним лицима (накнаду целокупне штете, као што је код нас случај, или накнаду штете у одређеним износима, односно до одређене висине), без обзира на свој интерни однос са осигураником односно штетником тако да осигуравајући заводи (а не трећа оштећена лица) носе ризик штетникове инсолвентности, и да на њих пада (када они дефинитивно не носе накнаду) чекање да се парница заврши па тек онда добију регресом од штетника оно што су платили по основу његове одговорности, која није била обухваћена осигурањем. Иначе би трећа лица, у тим случајевима непостојања осигурања, чекала добијање накнаде од штетника тек по завршетку парнице, односно и стварно би је добијали само ако је штетник, уз то, солвентан.

СМЕТАЊЕ ПОСЕДА

(Наставак)

Продужено сметање: Субјективно и објективно схватање поседа-државине

Туженик се није могао помирити са комасацијом, услед чега је једна његова парцела додељена тужиоцу парнице ради сметања поседа.

Мада је тужилац уведен у посед додељене му парцеле туженик — бивши власник је у пролеће узорао земљу и засејао јечмом.

Долази тужилац, припрема земљу и засади са шећерном репом и када никне јечам, ишчупа га и даље врши окопавање шећерне репе у току пролећа и лета.

28. августа 1966. г. туженик — бивши власник, вади шећерну репу и предаје задрузи. Убрзо после тога врши орање а 9. X 1966. г. је ту парцелу засејао са јечмом.

Још исте јесени, задруга, која је обрађивала осталу земљу тужиоца, узорала је и ту парцелу

У пролеће 1967. г. туженик поново припрема земљу за сетву пролетног јечма. Јечам засеје, врши жетву и у часу доношења решења неспорно поседује спорну парцелу унаточ кривичних осуда због самовлашћа.

Тужба ради сметања поседа од стране тужиоца, као лица додељеног у комасационом поступку — је поднета 27. X 1966. године.

Решење Општинског суда је донето 21. X 1968. г. у којем је установљено да је туженик сметао тужиоца у мирном поседу некретнине од 400 кв. хв. стиме, што је 9. X 1966. г. засејао ту површину која је тужитељу додељена у комасационом поступку.

У том решењу је забрањено свако даље сметање.

Шта је то сметање поседа?

Вршење више радњи према истом поседнику у односу на исту ствар, које радње заједно се имају третирати као једна радња сметања. Те радње међутим, временски имају следити једна другу према природном току ствари у релативно кратком размаку, јер у супротном имамо посебне самосталне радње сметања, односно имамо поновно сметање.

У горњем примеру узорање спорне површине од стране туженика и засејање исте јечмом у пролеће 1966. г. никако не сачињава јединство са вађењем шећерне репе 28. VIII 1966 г. јер су те радње и временски прилично одељене и не сачињавају поједине радње једног производног процеса, јер је у међувремену од маја од августа тужилац — који је добио туженикову земљу у комасационом поступку — садио шећерну репу, окопавао исту више пута и то несметано од туженика.

Међутим, вађење шећерне репе узоравање спорне површине у кратком року а после сејање јесенским јечмом (по мом

мишљењу) представљају поједине радње једног продуженог дела сметања у односу на миран посед тужιοца од маја о 28. VIII 1966. године.

Зашто је то важно истаћи? Каког процесуалног значаја има разликовање између једне јединствене радње сметања и једног продуженог дела сметања?

Кад се ради о једној јединственој радњи сметања онда је ситуација јасна. Тужба се може поднети у објективном року од годину дана од учињеног сметања а у субјективном року од 30 дана од сазнања за извршено сметање од стране одређеног лица.

Међутим, што се дешава ако се ради о продуженом делу које се састоји из више одвојених радњи?

Првостепени Суд је и вађење шећерне репе 28. VIII 1966. г. и орање негде септембра 1966. г. и сејање 9. X 1966. г. посматрао као самосталне радње сметања, мислио је дакле да се радило о поновном сметању. Тако је то посматрао и тужилац за кога је првостепени суд у образложењу свога решења установио да је и он сам увидео да је застарело његово право да тражи установљење сметања вађењем шећерне репе 28. VIII 1966. г. Тужба је поднета 27. X 1966. године.

— Узгред речено, 30. дневни рок за подношење тужбе није застарни, већ је преклузивни рок. Разлика је велика. Преклузивни рок суд посматра по службеној дужности док застарни рок установљава на основу приговора. И у томе је дакле погрешно суд.

Да је суд посматрао више узастопних радњи као једно продужено дело онда би сматрао важним да испита када је тужилац сазнао за вађење шећерне репе 28. VIII 1966. г. (понављам тужба је поднета 27. X 1966. г. због тога што је туженик обрадио и узорао спорну земљу).

Међутим, суд није то установљавао, мада је установио да је задруга као закупник тужιοца већ 15. IX 1966. г. вадила шећерне репе из остале земље тужιοца.

Да је суд ову околност установио на један или два роцишта давно би завршио спор и не би дошло до доношења решења тек 21. X 1968. године.

Јер ако вађење репе, орање и сејање јечма сматрамо као једно продужено дело, онда је орање и сејање туженик вршио већ као поседник, који би са знањем тужιοца мирно вршио поседоване радње. Он би према томе био у последњем мирном поседу већ изван субјективног рока од 30 дана, па према томе тужба би била 27. X 1966. г. неблагоприятна мада је поднета у року од 30 дана од последње радње сејања 9. X 1966. године.

Продужено дело сметања поседа је међутим нож са две оштрице. Његов значај за благовременост тужбе зависи од сазнања ранијег поседника.

Ако у овом нашем примеру тужилац није знао нити за вађење репе нити за орање већ је сазнао само за последњу

радњу продуженог дела сметања, за сејање 9. X 1966. г. онда је његова тужба 27. X 1966. г. благовремена и у вези вађења репе 28. VIII 1966. г. и у вези орања септембра 1966. године.

Миран посед на име значи вршење поседовних радњи са знањем онога који тврди да је он био раније поседник. Ако такав миран посед са знањем ранијег поседника траје дуже од 30 дана онда нема више места тужби ради сметања поседа, већ само петиторној тужби.

Суд је изрекао забрану сваког даљег сметања мада је у часу доношења решења 21. X 1968. г. било неспорно да је туженик бивши власник био у поседу, јер је он већ у пролеће 1967. г. поново засејао јечам, исти покосио и није за те радње био тужен.

У извршном поступку би се евентуално кажњавао туженик као миран поседник за сваку своју поседовну радњу.

Тужилац је требао тужити за поновно сметање у пролеће 1967. г. орањем, сејањем пролетњег јечма.

Овако је по мом мишљењу суд тужбу требао одбити јер тужбени захтев код одузетог поседа треба да гласи на то да врати посед онај који је до истог дошао вициозно, а није још постао поседник поседовањем кроз 30 дневни субјективни рок.

У међувремену је на име тужилац био поседник јер је у његово име после 9. X 1966. г. до пролећа 1967. г. задруга обрадила земљу.

Тужби само ради установљења некадашњег сметања нема места, ако се не може тражити враћање поседа или забрана сметања.

Дакле, узалуд је вођење парнице 2 године, узалуд је радио суд, сведоци, вештачи и узалуд су странке трошиле паре.

Овај пример је погодан и за илустрацију објективног и субјективног схватања државнине.

Присталице објективног схватања државнине тврде, да је слаба страна субјективног схватања поседа — државнине је та што се тешко може доказати *animus possidendi*, те због тога је довољно доказивати и установити само то дали неко има или нема фактичну, економску власт над ствари. Другим речима, да ли врши такве фактичне поседовне радње, које чине садржину неког права, те не треба испитати намеру оваквог поседника — држаоца да ли држи ствар као своју.

У овом примеру међутим јасно се може установити и *animus possidendi* и код вађења репе 28. VIII 1966. г. Туженик је репу обрао са вољом да ту радњу врши као власник. На то указује чињеница да је он већ у пролеће 1966. г. засејао земљу са јечмом и чињеница да је он био ранији власник. Да ли је он оправдано могао сматрати да је власник или не то није важно. Главно је његово субјективно мишљење да ствар држи — поседовне радње врши — као власник.

И орање септембра 1966. г. и сејање 9. X. 1966. г. вршио је у истом својству.

Ако га је тужилац у оваквом својству — знајући за то — оставио дуже од 30 дана, већ не би могао против њега устати са тужбом ради сметања поседа, него са петиторном тужбом са којом би тражио натраг посед као власник — или по јачем праву.

Како стоје ствари посматрајући са становишта објективног схватања поседа — државине.

Према овом схватању поседа — државине као што је већ горе речено не упуштамо се у установљење *animus possidendi* — а воље имати ствар за себе, већ испитујемо само фактичне радње које врши поседник — те на основу истих просуђујемо да ли је неко поседник.

Посед или државина је фактична власт над ствари и према речима проф. Гамса је фактична садржина неког права било то стварног или облигационог права.

На основу фактичних радњи закључујемо да ли је неко поседник — односно држалац.

Када је туженик 28. VIII 1966. г. повadio шећерну репу, стим је свакако сметао тужиоца у поседу земљу имајући у виду да је тужилац кроз пар месеци обрађивао земљу копањем репе и др.

Да је ова радња туженика остала изолована, он би можда био лопов и могао би бити тужен ради сметања у поседу висећих плодова земље и ради враћања убраних плодова.

Међутим, орањем и сејањем исте површине након вађења шећерне репе он је одузео од тужиоца и посед земље.

Вршио је такве радње које врши власник — дакле он је постао својински — власнички поседник. Не испитујемо вољу поседника, него квалитет његових радњи те на основу тога установимо врсту поседа — државине.

Но и без тога у конкретном случају из вршених радњи без испитивања поседовне воље туженика можемо установити, да он није само сметао тужиоца, него му је и једностраним актом одузео посед, јер је остварио своју фактичну економску власт над земљом.

Он је постао поседник те да ли је тужилац према њему требао да добије поседовну заштиту у једном сумарном поступку, то је овисило од тога да ли је предао тужбу ради сметања поседа у року о 30 дана о сазнања за било коју радњу до описаних. Према горе изложеном у оваквој ситуацији петиторна тужба би брже привела сврси.

Сметање поседа од стране супоседника

Суд је донео решење следеће садржине:

Установљава се да је туженик Б. К. починио сметање супоседа тужитеља тиме што је 13. III 1967. г. повadio 2 одрасла дуда а 14. III 1967. г. још 2 одрасла дуда из дворишта, салаш број 109, сувласништво странака, затим што је 15. марта 1967. в. у јарашу са ледине повadio 4 дуда и 3 багремова дрвета која

је такође у сувласништву странака, те се туженом забрањује свако даље сметање и вађење дрва са некретнине које су у сувласништву странака, под претњом принудног извршења.

Допуњујем чињенично стање, које се може разабрати из овог решења првостепеног суда у следећем:

Странке су браћа.

Станују на салашу и то тужилац у згради на једном крају салаша под посебним кућним бројем а туженик у стамбеној згради на другом крају салаша под посебним кућним бројем.

У продужетку салаша у ширини окућнице на којој се налазе обе зграде пружа се ораница која је на средини подељена међом и сваки од њих користи ораницу у продужетку оног дела окућнице где се налази његова зграда.

На ивици оранице коју користи туженик, налази се дрворед са дуковима и багремовима.

На окућници су стара стабла раштркана на целом дворишту. Туженик је означених дана повадио 4 дуда на делу дворишта према стамбеној згради у којој он станује са породицом, затим на ивице оранице на његовој страни је из дрвореда повадио 4 дуда и 3 багрема.

То је било криво тужиоцу и тужио је брата ради сметања поседа.

Шта је био његов циљ?

Да спречава даље сечење стабала?

Шта је била одбрана туженика?

Да су стабла била на његовом делу дворишта и њиве које је он користио након фактичне деобе.

Суд је извео доказе ради установљења деобе окућнице и оранице заједничким лаичким мерењем, да би установио искључивост поседа туженика, извео је доказе ради установљења да ли је тужилац користио тужеников део дворишта те је установио да је живина и стока пасла на тужениковом делу дворишта, да је тужиочево ђубриво било на тужениковом делу дворишта, да је тужилац чистио дрва од гусеница на ивици њиве у поседу туженика, те је из тих околности извео закључак да туженик није искључиви поседник него је посед подељен ради привременог коришћења те због тога туженик није овлашћен на такве поседовне радње у односу на ствари у супоседу као што је вађење дрва.

Овај случај из судске праксе је такође добар пример за то колико се лако прелази са расправљања о поседу са расправљања о фактичним радњама које указују на посед и супосед на расправљање о праву.

Из диспозитивног дела решења. I степеног суда се види да је суд говорио о сувласништву, премда такво установљење не улази у чињенични материјал сметања поседа. Према томе је погрешно било установљење тога да је туженик повадио стабла са салаша и земље у сувласништву странака.

Како да поступи суд, о чему да расправља да не уплете ипак расправљање о праву у поступку ради установљења сметања поседа?

Туженик се бранио тиме да су посед поделили те да он има право на искључиви посед на свом делу оранице и салаша. Да ли се може овако бранити, не брани ли са правом на посед уместо доказивања околности која указују на искључиви његов посед?

Да поставимо ствар као школски пример?

Сечење стабла у дворишту салаша.

Туженик се је бранио тиме да је он наследио стару кућу бр. 109 и да је и двориште раздељено, те секао је стабла на свом делу салаша.

Стим би у ствари хтео рећи да не постоји супосед, јер је раздељено двориште.

Да ли се може овако бранити?

Суд не може да се упушта у установљење основаности или неоснованости овакве одбране јер би расправљао правна питања. Расправљао би о томе да ли туженик може да сече стабла у дворишту салаша. Он би се могао упуштати само у установљење тога да ли постоје вањски, фактички знаци тога да је посед подељен. Такав знак би могла бити ограда.

Тога нема, нема ни поделе поседа. Још ако тужилац докаже да је и његова стока и живина пасла на ледини према старој кући и да је и његово ђубриво било позади старе куће, онда недвојбено постоји нераздељени супосед а сечење дрва не улази у радње редовног коришћења заједничке ствари, према томе постоји чин протуправног сметања поседа и има места забрани даљег сечења стабала.

Да ли има места тужби ради сметања супоседа ако је туженик поводио сва табла према старој кући? Да ли би тужилац могао тражити забрану даљег сметања?

Не. Ту би могла да помогне само петиторна тужба. Ту би било илузорно тражити забрану даљег сметања када је очигледно да је протуправна радња завршена. Друга је ситуација да је туженик само започео са вађењем већег броја стабала. Ту би помогла посесорна тужба.

— Међутим, могли би рећи и то да сечење дрва представља прекорачење границе допуштене супоседничке употребе ствари, а то значи — да је настало спорно питање опсега права између супоседника те тада нема места тужби због сметања поседа. Ово решење је правилније него кренути линијом посесорне тужбе. Каква је ситуација на њиви у продужетку салаша? Ту постоји међа која представља границу употребе појединих делова земље.

Ту је очигледан подељени посед у вези редовног коришћења земље.

Шта је онда са дрворедом на ивици поседа туженика? Из чега установљавати супосед на дрвореду? Да ли је то могуће?

Кад би се суд упуштао у установљење карактера поделе, да ли је подела коначна или привремена упуштао би се у питање права.

Због тога ту не би ни било места тужби због сметања поседа него негаторној тужби ради заштите својине.

Још би се укратко осврнуо на то када је ипак могућа одбрана са истицањем права? Туженик се може бранити у спору због сметања поседа стим, да његов поступак није протуправан јер је поседник на конкретно дело које се наводи као сметње поседа пристао или пак због тога што он туженик има право на оно дело које тужилац приказује као сметање поседа (др Борис Визнер).

Проф. Андрија Гамс у вези тога каже следеће:

У случају да непосредни држалац (рецимо власник) покрене спор против посредног држаоца (закупника) или обратно, туженик може истицати приговор из правног посла. Није сметање ако се предузме нека радња на основу свога права. Закупац не врши сметање док врши радње на закупљеној ствари у границама својих овлашћења из закупа.

др. Карољ Барат

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК у САПВ

На седници Управног одбора АК у САПВ која је одржана 22. новембра 1969. г., донесена се следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара, بلاгајника и референата о раду Управног одбора.

2. Решењем бр. 418/68 скида се суспензија Иванчевић Милану, адвокату из Новог Сада те се разрешава дужности преузимаатеља Караџић Радивој, адвокат из Новог Сада.

3. Решењем бр. 446/69 уписује се у именик адв. припр. са вежбом код др Кениг Јулија, адвоката у Н. Саду, Петровић Срећен са даном 22. новембар 1969. године.

4. Решењем бр. 449/69 брише се из именика адв. приправника Бранков Борђе, са даном 25. X 1969. пошто је уписан у именик адвоката.

5. Решењем бр. 448/69 брише се из именика адв. приправника Бељански Слободан из Новог Сада са даном 25. X 1969. пошто је уписан у именик адвоката.

6. Решењем бр. 444/69 брише се из именика адв. приправника због заснивања радног односа Сучевић Дане из Новог Сада са даном 10. XI 1969.

7. Решем бр. 429/69 брише се из именика адвоката Попов Стеван из Врбаса са даном 31. октобра 1969. због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Милисављевић Живомир, адвокат из Врбаса, а Попов Ст. задржава чланство у фону посмртнине.

8. Решењем бр. 426/69 брише се из именика адвоката др Пурић Адалберт, адвокат из Шида са 30. јуном 1969. због пензионисања. За преузимаатеља је одређен Лекић Радослав адвокат

у Шиду, а др Пурић задржава чланство у фону посмртнине.

9. Решењем бр. 411/69 брише се из именика адв. приправник Енгелберг Хермина из Суботице са даном 30. IX 1969. јер је затражила брисање из именика адв. прип.

10. Решењем бр. 422/69 узима се на знање да је 15. новембра 1969. извршена промена адв. припр. вежбе Чејковски Мише те да врши даље праксу код Пердух Александра, адвоката у Новом Саду.

11. Решавано је о молбама за упис у именик адвоката, па су решења достављена Савету на надлежност.

12. Решавано је о текућим питањима.

„ГЛАСНИК” у 1969. ГОДИНИ

1. јануара 1970. године ступа „ГЛАСНИК” Адвокатске коморе у Социјалистичкој аутономној покрајини Војводини у своју 19 годину излажења.

Деветнаест година излажења једног правног часописа, који није никада имао претензије да буде чисто научни часопис, него више практичан, информативан, практично поучан, износећи, у свом излажењу, најактуелније проблеме у првом реду адвокатури, а затим и осталих правних проблема, и питања, завидно је време, нарочито када се узму у обзир потешкоће на које се наилази у издавању часописа, како у погледу сарадње, тако и у погледу самог издавања, првенствено са материјалне стране. Ми верујемо да је „ГЛАСНИК” за ових протеклих 18 година излажења оправдао поверење чланства Адвокатске коморе у САПВ и претплатника, јер се Уређивачки одбор увек трудио да уређује „ГЛАСНИК” према могућностима и датим приликама, а сходно општим интересима наше друштвене заједнице. На том путу ће Уређивачки одбор да настави своју делатност, што ће „ГЛАСНИКУ”, донети више признања и заслуга.

У 1969. години објављено је, свега 12 бројева „ГЛАСНИКА” на свега 424 страница, уместо на 382 обавезних, према претплати, дакле објављено је 42 страница више, него што је било предвиђено.

„ГЛАСНИК” је објавио на 50 страница 20 чланака који непосредно интересују адвокатуру, на 66 страница 6 чланака из политичке историје и политике, на 169 страница 27 чланака из грађанско-правне материје, 20 страница са 4 чланака из кривичне материје, 37 страница са 7 чланака из радног права, на 8 страница латинске афоризме, на 5 страница у једном чланку из привредног права, три разна написа на 3 странице, из судске праксе објављене су одлуке на 31 страни, 12 некролога на 5 страница, и службене вести из Коморе на 30 страница.

„ГЛАСНИК” је објавио у 1969. години укупно 104 судских одлука Врховног суда Војводине (73 одлука) и Врховног привредног суда (31 одлуку). Одлуке ВСВ из грађанске материје објављено је 52, док из кривичне материје 21.

Изнели смо у цифрама преглед рада Уређивачког одбора „ГЛАСНИКА“ да би делимично имали увида у стрпљив, пажљив и тежак рад, обзиром на потешкоће на које смо наилазили, нарочито код адвоката, за сарадњу. Било би пожељно ако би се адвокати у наступајућој години што више обраћали „ГЛАСНИКУ“ са својим написима. Ми разумемо адвокате, који су запослени, немају много времена да се посвете студирању и писању, али, ипак, верујемо да сваки може да нађе мало времена и да га посвети нашем „ГЛАСНИКУ“. Другови адвокати надамо се да ћете се одазвати нашем позиву и сарађивати са нама.

Коста Хаџи

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Претња код силовања. (ВСВ бр. Кж. 600/969).

Оптуђени је поднео жалбу против I. ст. пресуде, која је одбијена, као неоснована, а из разлога:

За постојање претње из чл. 179. ст. 1. КЗ није од значаја да ли оптужени озбиљно мисли да оствари претњу и да је може објективно остварити средством којим прети, већ је од одлучујућег значаја чињеница да оштећена на основу свих околности конкретнег случаја основано држи да је претња озбиљна и да оптужени претњу тим средством може остварити.

у циљу прикривања кривичног дела тешке крађе у покушају из чл. 250 ст. 1 тач. 1—4 КЗ.

За примену одребе чл. 250 ст. 1, т. 4 КЗ довољно је установљење да је окривљени полазећи у крађе, носио револвер са намером да га, у случају потребе, употреби тако што би помоћу њега — показивањем — застрашио друге да би лакше побегло.

Кривично дело разбојништва. — (ВСВ. бр. Кж. 484/969).

Убиство и тешка крађа. (ВСВ. бр. Кж. 562/969).

I. ст. суд прогласио је кривим и осудио оптуженог на кназну смрти због извршених више кривичних дела тешке крађе и убиства. Оптужени је уложио жалбу која је основана, I. ст. пресуда укинута, упућен I. ст. суд да чињенично стање потпуно утврди и довољно разјасни и донесе нову одлуку а из разлога:

За постојање квалификаторне околности из чл. 135 ст. 2, тач. 3 КЗ није потребно прикривање кривичног дела већ је довољно да је убиство учињено ради прикривања покушаја кривичног дела, па се ради о таквој околности и у случају да окривљени изврши убиство

I. ст. суд прогласио оптуженог кривим због кривичног дела разбојништва и I. и II. оптуженог осудио на по 5 година строгог затвора. Сви оптужени уложили су жалбе па је ВСВ жалбе I II редног уважио и изречену казну смањио на по 4 године строгог затвора, а из разлога:

За постојање групе односно банде у чијем саставу је учињено разбојништво, у смислу чл. 253 КЗ није довољно да су се извршиоци инкриминисаног дела претходно договорили да учине једно конкретно кривично дело, већ је нужно да постоји међу њима већи степен организованости, као и чињеница да су они поступали тако и при вршењу других кривичних дела, и то на основу већ унапред утврђеног плана.

Оптуђени су деловали као саизвршиоци у извршењу кривичног дела разбојништва из чл. 252 КЗ, иако сваки од њих појединачно није применио силу према оштећеном, уколико постоји заједнички умишљај на употребу силе ради одузимања ствари односно новца, с обзиром да и само присуствовање на лицу места више учесника, од којих неки примењују силу према оштећеном, делује застрашујуће те они на тај начин самим присуствовањем учествују у савлађивању отпора оштећеног.

Усмени тестамент може се сачинити и пред смрт. (ВСВ. бр. Рев. 83/969).

Општински суд је својом пресудом изрекао да покојник није оставио ваљан усмени тестамент. Окружни суд је уважио жалбу па је изрекао да је усмени тестамент ваљан. Тужитељица је уложила ревизију која је одбијена, а из разлога:

Изузетне прилике у којима се може изјавити ваљан усмени тестамент постоје и кад је завешталац био у опасности од блиске смрти и услед тешке болести и у таквом стању, пред сведоцима, усмено изјавио своју последњу вољу са намером да сутрадан направи редован тестамент, али је пре сачињења таквог тестаamenta умро.

За правну ваљаност усменог тестаmenta потребно је да су изјављивању истог присуствовала истовремено оба сведока, док није неопходно да су исти позвани баш у сврху прављења усменог тестаmenta, већ је битно да из саме изјаве завештаоца произлази воља завештања.

Суд је дужан увек да позове пуномоћника на расправу. (ВСВ. бр. Гж. 1151/69).

I. ст. суд донео је пресуду којом је утврдио тужениково очинство. Туженик је уложио жалбу па је ВСВ укинуо I. ст. пресуду а из разлога:

Када странка има пуномоћника, суд је дужан да увек позове пуномоћника на припремно рочиште

односно на рочиште за главну расправу, а странку лично само онда ако је неопходно њено присуство.

Ако суд позове само странку лично, а не и њеног пуномоћника, па странка не дође на рочиште, а суд одржи рочиште у њеном одсуству, тада постоји битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 343 ст. 2 т. 6 ЗПП.

Мировање поступка не може се одредити ако је тужилац пре рочишта поднео суду писмен поднесак у коме извештава да расправи неће присуствовати и ставља предлоге за доказивање. (ВСВ. бр. 811/969).

I. ст. суд је решењем одредио мировање поступка на предлог туженог. Жалбу је поднео тужилац која је као основана уважена а из разлога:

Из списка се види да је тужилачка странка поднела суду припремни поднесак у коме износи и објашњава чињенични основ тужбе, те предлаже саслушање сведока и одређивање вештака, а извештава суд да због економичности поступка неће присуствовати главној расправи, моли да се иста одржи у његовом одсуству и одреди извођење доказа.

Суд је, међутим, пропустио да у записник унесе овај поднесак тужиоца па је на предлог туженог одредио мировање поступка, што није могао учинити обзиром на горњи поднесак тужиоцев.

Има се урачунати у износ накнаде штете сваки износ који је оштећени примио од осигурања извршеног од стране радне организације. (ВСВ. бр. Гж. 915/69).

I. ст. суд донео је пресуду коју су тужени напали жалбом. Жалба је основана и уважена, I. ст. пресуда укинута а из разлога:

Уколико је оштећени примио неки износ на име накнаде штете по основу колективног осигурања извршеног од стране његове радне организације, тај износ има урачунати и одбити од утврђене штете и ако је штету проузроковало треће лице, то је штетник дужан да

плати само разлику. Осигуравајући завод из чијих средстава је исплаћен износ по колективном уговору у начелу има права на регрес од штетника. Једино се нема урачунати износ који је оштећени добио по основу осигурања које је сам уговорио.

Посредничко предузеће има права да наплати провизију за посредовање од странке која му изда налог за посредовање (Пресуда Врх. привр. суда Сл. бр. 1394/69.)

Првостепени суд је удовољио тужбеном захтеву којим је тужилац као посредничко предузеће тражио од туженог плаћање провизије за посредовање, јер је нашао да је тужилац посредовао при закључењу уговора о купопродаји и да му је према томе тужени дужан да плати посредничку провизију.

Тужени је у жалби оспорио право тужиоца на утужену провизију износећи да тужилац није извршио посредовање нити да је дошло до закључења уговора о купопродаји.

Другостепени суд је уважањем жалбе преиначио пресуду нижег суда и тужбени захтев одбио узимајући при том следеће становиште:

„Тужилац као посредничко предузеће има право да наплати провизију од странке која му изда налог за посредовање. Посредник је дужан да доведе странке у везу и да његовим посредством странке закључе уговор. При томе је без утицаја да ли је такав уговор, закључен посредовањем посредничког предузећа, и реализован. Осим тога комитент посредничког предузећа може издати налог и посреднику да као пуномоћник закључи уговор у његово име. Према томе, за правилно пресуђење у овој правној ствари битно је утврдити какав је налог тужени издао тужиоцу.”

Ако купац није прихватио предлог за повећање цене може одустати од уговора и без давања накнадног рока (Пресуда В. пр. суда Сл. бр. 2658/69.)

Подносеним тужбеним захтевом тужилац је тражио да се тужени

обавезе на плаћање накнаде штете због неизвршења уговора коју трпи услед тога што је купио робу на другој страни по цени већој од уговорене са туженим.

Тужени се бранио да тужилац није дао накнадни рок за испуњење уговора, па је према томе његов захтев неосновано истакнут.

Првостепени суд је тужбени захтев у целости уважио јер је нашао да је тужилац одбио предлог туженог за повећање цене, па према томе није био дужан да туженом даје накнадни рок за испоруку.

Поводом жалбе ову је пресуду потврдио другостепени суд из следећих разлога:

„Није основан навод жалбе да тужилац није могао одустати од уговора и определити се за накнаду штете произишле куповином робе ради покрића код трећег лица по већој цени, јер да је наводно одустао од уговора. Самим тим што је тужени захтевао повећање уговорене цене, са чим се тужилац основано није сагласио, тужени је рекао да неће извршити испоруку робе по уговореној цени. Из тога следи да је тужилац у овом случају и без давања накнадног рока (по узанси 209/III) могао одустати од уговора и тражити накнаду штете по Општој узанси бр. 211, дакле и штету произашлу из извршене куповине робе ради покрића, јер се има сматрати да је тужени давањем такве изјаве пао у доцњу.”

Осамостаљено предузеће одговара као правни сукцесор за обавезе матичног предузећа према трећим лицима настале пре издавања — (Врх. пр. суд Сл. број 342/69.)

Тужилац је према матичном предузећу стекао правни наслов за одређено потраживање још пре него што се тужени као ранији погон матичног предузећа издвојио у самосталну привредну организацију, па је на основу овог извршног наслова против матичног предузећа водио извршни поступак који је остао безуспешан.

Ради тога је тужилац покренуо посебан спор против туженог за исто потраживање, а првостепени суд је тужбу одбацио јер је нашао да се ради о пресуђеној ствари. —

Ову је пресуду поводом жалбе тужиоца потврдио другостепени суд наводећи следеће образложење:

„Тужениково одвајање од предузећа и његово осамостаљење у посебну правну личност не мења ништа на већ стечена права трећих лица а посебно кад се ради о правима која су стечена на основу правоснажне судске одлуке. Законска солидарност у погледу одговорности за потраживања трећих лица а која су настала пре одвајања не утиче на право повериоца да се он на основу стеченог извршног наслова који је донет док је осамостаљено предузеће било у саставу обвезаног предузећа намири јер да ово осамостаљено предузеће одговара као правни сукцесор према трећим лицима за обавезе из извршног наслова донете према матичном предузећу. Првостепени суд је правилно констатовао да је тужилац у погледу захтева за дозволу извршења по ранијем извршном наслову овлашћен да тражи извршење према данашњем туженом с тим што би само на основу извода из регистра привредних организација у извршном поступку доказао ову правну сукцесију.

Изјава о прихватању понуде обавезује понуђеног ако је снабдевена печатом или штампиљем и потписана на уобичајени начин (Пресуда Врх. пр. суда Сл. број 438/69.)

Тужилац је као продавац тражио од туженог плаћање протувредности робе коју је туженом

ставио на располагање услед одбијања пријема.

Тужени је оспорио захтев истакавши да га закључница, на коју се тужилац позива, не бавезује, с обзиром да је исту у његово име потписало неовлашћено лице.

Првостепени суд је тужбеном захтеву удовољио, а ову пресуду је потврдио и другостепени суд из следећих разлога:

„Према Узанси број 21 Општих узанси за промет робом писмена понуда обавезује понуђиоца, иако је није потписало овлашћено лице ако је понуда сачињена на хартији са одштампаним или утиснутим ознакама понуђиоца, којом се он у свом пословању служи, ако је понуда снабдевена печатом или штампиљем понуђиоца и потписана на уобичајени начин, ако се понуда односи на посао којим се понуђилац редовно бави и не прелази обим његовог нормалног пословања и ако понуђени није знао да је понуду потписало неовлашћено лице. Ово све важи и за изјаву понуђенога о прихватању понуде.

У конкретном случају спорна закључница је сачињена на хартији са одштампаним ознакама туженог, снабдевена је његовим печатом, потписана је на уобичајени начин а посао који су странке закључиле односи се на посао којим се тужени редовно бави пошто се ради о купопродајном послу. Тужени ничим не доказује да је тужилац знао да је закључницу потписало неовлашћено лице.

С обзиром на изнето спорна закључница обавезује туженог и стога је тужбени захтев за наплату цене основан.”

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК У САПВ

На седници Управног одбора АК у САПВ која је одржана 13. XII 1969. год. донесена су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара, благајника и референата о раду Управног одбора.

2. Заказује се ванредна скупштина АК У САПВ за 27. XII 1969. у 10 часова у просторијама АК САПВ ради усвајања измена и допуна тарифе за награду за рад адвоката и дискусију о Закону о адвокатури и осталим видовима правне помоћи.

3. Извештавају се радни одбори да све помоћи прикупљене за настрадале од земљотреса у Баљалуци и околини, треба да уплате на жиро рачун Адвокатска комора БиХ, а о извршеној уплати обавесте ову Комору.

4. Прихваћен је нацрт финансијског плана прихода и расхода АК у САПВ за 1970. год. те се објављује у „Гласнику”.

5. Решавано је о молбама за упис у именик адвоката, те се решења упућују Савету.

6. Решењем бр. 465/69 узима се на знање да је Павков Сима адвокат из Вршца променио седиште своје канцеларије 1. јануара 1970. из Вршца у Пландиште.

7. Решењем бр. 399/69 разрешава се дужности привременог заменика Вишацки Миленка адвоката из Вршца Павков Сима адвокат, пошто је Вишацки оздравио.

8. Решењем бр. 479/69 брише се из именика адвоката АК у САПВ са даном 15. XII 1969. због заснивања радног односа Појић Бранко, адвокат из Новог Сада а за преузиматеља одређује се адвокат Попадић Војислав из Новог Сада.

9. Решењем бр. 471/69 брише се из именика адвоката АК у САПВ Томић Владимир, адвокат из Зрењанина услед одрицања од вршења адвокатуре са 1. I 1970. а за преузиматеља се одређује Гардашевић Стеван, адвокат из Зрењанина, а Томић Вл. држава чланство у фонду посмртнине.

10. Решењем бр. 469/69. брише се из именика адвоката АК у САПВ Груник др Владимир, адвокат из Бач. Петровца због пензионисања, а за преузиматеља се одређује Хил Јосип, адвокат у Бач. Петровцу, а др Груник задржава чланство у фонду посмртнине.

11. Решењем бр. 450/69. брише се из именика адвоката Путинчанин Жарко из Новог Сада са 30. IX 1969. због пензионисања, за преузиматеља се одређује Арсенијевић Милорад адвокат у Новом Саду, а Ж. Путинчанин задржава чланство у фонду посмртнине.

12. Решењем бр. 461/69. уписује се у именик адв. припр. АК у САПВ са даном 13. XII 1969. Јанчкић Иван код др Илијћ Радослава на вежби.

13. Решењем бр. 466/69. брише се из именика адв. припр. АК у САПВ са даном 31. X 1969., услед заснивања радног односа Рабреновић Нада из Новог Сада.

14. Решењем бр. 472/69. брише се из именика адв. припр. АК у САПВ са даном 23. XI 1969. Лукић Слободан из Зрењанина.

15. Решењем бр. 477/69. одређује се извршење пресуде Дисциплинског суда којом је кажњен др Узон Миклош, адвокат из Бајмока, новчано.

16. Решењем бр. 468/69. одређује се извршење пресуде Дисциплинског суда којом је новчано кажњен Лошонц др Аурел адвокат из Суботице.

17. Решењем бр. 415/69. брише се из именика адвоката АК у САПВ Бадаревски Тодор, адвокат из Титела са даном 1. XI 1969. услед заснивања радног односа.

18. Решењем бр. 455/69. брише се из именика адвоката АК у САПВ Вељков рођ. Татић Катица, адвокат из Инђије због заснивања радног односа са даном 30. XI 1969. за преузимања одребује се Грабовачки Милош, адвокат у Инђији.

19. Решавано је о текућим предметима.

20. Управни одбор жели свим адвокатима, адв. приправницима, намештеницима адв. канцеларија СРЕБНУ НОВУ 1970. ГОДИНУ!

Управни одбор АК у САПВ

ПРЕДНАЦРТ ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА ПРИХОДА И РАСХОДА ЗА 1970. ГОДИНУ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САП ВОЈВОДИНИ

Парт.	Ко.	Назив конта	Позиција	Партија
ПРИХОДИ				
I. Редовни приходи				
1—1	7500	Наплаћена чланарина	92.000,—	
1—2	7501	Наплаћен 1% ком. доприноса	135.000,—	
1—2	7502	Наплаћена претплата на „ГЛ.”	30.000,—	
СВЕГА ПАРТИЈА РЕДОВНИ ПРИХОДИ				257.000,—
II. Нередовни приходи				
2—1	7890	Наплаћена позајмица	1.000,—	
2—2	7891	Наплаћена посмртнина	50.000,—	
2—3	7892	Наплаћена новчана казна	2.000,—	
2—4	7893	Наплаћено од огласа у „ГЛ.”	500,—	
2—5	7894	Наплаћено од станарине	1.500,—	
2—6	7899	Наплаћена разна примања	16.200,—	
СВЕГА ПАРТИЈА НЕРЕДОВНИ ПРИХОДИ				71.200,—
УКУПНИ ПРИХОДИ				328.200,—
РАСХОДИ				
I. Лични расходи				
1—1	460	Нето плате сталних службеника	64.950,—	
1—2	461	Допринос на нето плате стал. служ.	34.320,—	
1—3	463	Нето хонорари функц. коморе	9.600,—	
1—4	464	Допринос на нето хонораре ФК.	7.480,—	
1—5	465	Прековремени рад	—	
1—6	466	Накнада за К-15	2.000,—	
СВЕГА ПАРТИЈА ЛИЧНИ РАСХОДИ				118.350,—
II. Материјални расходи				
2—1	401	Електрична енергија	1.000,—	
2—2	402	Гориво	1.280,—	
2—3	4880	Одржавање чистоће, вода, смеће	600,—	
2—4	4082	Канцеларијски материјал	1.500,—	
2—5	4083	Новине, часописи и струч. литер.	1.000,—	
2—6	412	Поштанско-телеграф., тел. трошкови	4.000,—	
2—7	413	Трошкови новчаног и пл. промета	3.520,—	
2—8	414	Најамнина и закупнина	750,—	
2—9	451	Чланарина Савеза адв. ком. Југосл.	33.000,—	
2—10	4300	Путни тр. днев. дан. Савета УО, ДС.	19.000,—	
2—11	4301	Пут. тр. днев. дан. чл. УО ван. Н. С.	10.000,—	
2—12	4302	Пут. тр. за међународне везе	5.000,—	
2—13	4303	Пут. тр. за обилазак РО и др.	2.000,—	

2—14	4304	Пут. тр. и днев. за зајед. састанке	3.000,—	
2—15	435	Ауторски хонорари	20.000,—	
2—16	4298	Штампање и експед. „ГЛ.”	30.000,—	
СВЕГА ПАРТИЈА МАТЕРИЈАЛНИ РАСОДИ				135.650,—
III. Функционални расходи				
3—1	415	Трошкови одржа. год. скупштина	3.000,—	
3—2	425	Трошкови осигурања	300,—	
3—3	426	Поправка инвентара	2.000,—	
3—4	4299	Помоћ удовима бив. адвоката	4.400,—	
3—5	403	Набавка књига за библ. Коморе	3.000,—	
3—6	7390	Фонд адвокатских приправника	1.000,—	
3—7	7391	Исплата посмртнина умрлих адвок.	50.000,—	
3—8	423	Трошкови репрезентације	2.500,—	
3—9	003	Набавка инвентара	4.000,—	
3—10	419	За непредвиђене издатке	4.000,—	
СВЕГА ФУНКЦИОНАЛНИ РАСХОДИ				74.200,—
УКУПНИ РАСХОДИ				328.200,—

Овај је преднацрт финансијског плана АК у САПВ за 1970. годину прихватио УО Коморе на седници која је одржана дана 13. XII 1969. год.

ПРЕДСЕДНИК
Милорад Ботић

ВАНРЕДНА СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ САПВ

27. децембра 1969. год. одржана је, у Новом Саду, друга Ванредна скупштина адвокатске коморе у САПВ. Ова скупштина сазвана је да би извршила неке измене и допуне Тарифе за рад адвоката, коју је усвојила ванредна скупштина одржана 9. новембра 1969. год.

Нацрт нове Тарифе, који је усвојила ванредна скупштина одржана 9. новембра 1969. год., поднесен је Секретаријату за послове правосуђа Извршног већа САПВ. Секретаријат није одобрио предложену Тарифу, јер је иста изоставила распоне у тарифирању извесних радњи, што су судови сматрали као неоправдану ствар услед које они не могу да примењују Тарифу по стварно учињеном раду и показаном успеху у раду адвоката. Секретаријат је са мишљењем већине судова који су консултовани упознао Управни одбор Адвокатске коморе па је овај одлучио да сазове ванредну скупштину да би се то главно питање расправило и ако скупштина усвоји мишљење Секретаријата односно судова, Тарифа ће бити одобрена.

И тако је дошло до ванредне скупштине.

Председник Управног одбора Коморе Милорад Ботић отворио је скупштину, поздравио све госте и присутне адвокате, те је, изложио историјат овог сазива као потребу да се сада може дискутовати и о предлогу нацрта Закона о адвокатури и осталим видовима правне помоћи, пошто су текстови и примедбе објављене у децембарском броју Гласника.

Затим је члан Управног одбора Бора Стефановић поднео детаљан извештај о питању Тарифе и предлог да се усвоје сва мишљења Секретаријата за послове правосуђа ИВ САПВ.

Скупштина је усвојила предложену измену Тарифе, која ће сада бити поднесена на потврду Секретаријату односно Извршном већу САПВ.

Код друге тачке дневног реда: Закон о адвокатури и осталим видовима правне помоћи дискутовали су М. Ботић, М. Борјановић, О. Иличић, О. Царић, В. Поповић, па је донесена одлука да се ово питање и даље проучава у Радним одборима, да Управни одбор стави своје примедбе и предлоге надлежним телима и да се по потреби ово питање поново стави на дневни ред скупштине.

Коста Хаџи

ПОЗИВАМО СВЕ ПРАВНИКЕ И УСТАНОВЕ И ЛИЦА КОЈА СЕ ИНТЕРЕСУЈУ ЗА ПРАВО, ДА СЕ ПРЕТПЛАТЕ НА „ГЛАСНИК“ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ КОЈА ГОДИШЊЕ СТАЈЕ 30 НД. ПРЕТПЛАТА СЕ УПУЋУЈЕ НА ТЕК. РАЧУН АДВОКАТСКА КОМОРА У САПВ БР. 657-8-419

УРЕДНИШТВО „ГЛАСНИКА“ ЖЕЛИ СВИМ ПРЕТПЛАТНИЦИМА И САРАДНИЦИМА СРЕЋНУ НОВУ 1970. ГОДИНУ.

„ГЛАСНИК“ излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у САПВ Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор и то: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник, Коста Хаџи уредник, др Јожеф Варади, др Тоша Ишпановић и др Густав Керпел, чланови одбора / Одговорни уредник: Милорад Ботић, адвокат Нови Сад, Народних Хероја 6 / Текући рачун 657-8-419 / Годишња претплата 30 нд. / Цена једног броја 3 нд. / Штампa „Будућност“, Нови Сад, Шумадијска 12

